

Carta oberta del rector Lluís Ferrer als estudiants de la UAB

25.11.2008

Benvolguda estudiant, benvolgut estudiant,

Aquests darrers dies estan tenint lloc als campus universitaris diferents accions de protesta en contra de l'anomenat Procés de Bolonya. La posició de la UAB és ben coneguda: el Consell de Govern i el Claustre han debatut el tema en reiterades ocasions i existeix, des de l'any 2006, una comissió claustral formada per membres del professorat, del PAS i del col·lectiu d'estudiants per al seguiment d'aquest procés. Tanmateix, em sembla que encara existeix un cert grau de desconeixement sobre el que representa la declaració de Bolonya i quins són els papers de cada institució i els marges que tenim com a universitat. Voldria també exposar-te personalment per què he cregut que la UAB havia de participar en la creació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES) i, per què al llarg dels darrers anys, des de l'Equip de Govern de la UAB, hem treballat per a la nostra integració.

Malgrat algunes de les dificultats que hem trobat, a dia d'avui segueixo pensant que tot el procés desencadenat per la declaració de Bolonya i la creació d'un espai comú d'educació superior a Europa és una oportunitat per a la universitat catalana i per a la UAB. I ho crec per tres raons fonamentals.

1. La primera és que la declaració de Bolonya cerca construir un sistema universitari europeu compatible, que faciliti la mobilitat, el reconeixement

mutu dels estudis i el treball en xarxa. En el tercer curs de la meua carrera un bon professor em va convèncer que realitzar part dels estudis en una altra universitat i, millor, en un altre país era una excel·lent inversió personal. Ara, trenta anys més tard i després de voltar per diverses universitats d'Europa i d'Amèrica del Nord, segueixo valorant molt positivament la mobilitat dels estudiants. Tenir l'oportunitat d'estudiar en una altra universitat, en una altra ciutat, en un altre país, resulta molt formatiu i enriquidor. Es tracta d'un fet que és comú a altres països però que en el nostre està molt restringit a les classes socioeconòmiques més afavorides. I aquest és el primer objectiu del procés de Bolonya: la creació d'un veritable sistema universitari europeu i l'impuls a la mobilitat dels estudiants. En essència la declaració defineix un marc general (grau-màster- doctorat) i una unitat de mesura comuna (el crèdit ECTS). A mi, posar a l'abast de tots els estudiants un sistema universitari format per més de 1000 universitats, majoritàriament públiques i de gran qualitat, em segueix semblant un pas endavant fantàstic.

2. La segona és que, d'una manera indirecta (a través dels crèdits ECTS) fomenta una revisió de les metodologies i dels objectius docents i impulsa, en la mesura que es consideri oportú, l'ús de sistemes d'aprenentatge més actius, més adequats als temps actuals i a les tecnologies existents. A Europa hi ha cultures docents molt diferents. Al Sud (Portugal, Espanya, França, Itàlia) predomina la classe magistral i l'examen final; al nord, les tutories, els treballs en grup i els seminaris. Totes tenen avantatges i inconvenients. La declaració de Bolonya no diu com ha de ser el sistema docent, però, en introduir els crèdits ECTS, indueix a que cada universitat, cada centre, es plantegi el sistema docent i els objectius a assolir. Planteja el tema, però la llibertat de decisió és

molt gran en aquest àmbit, i cada universitat pot aplicar la metodologia que cregui oportuna. No sembla lògic pensar que el dret penal s'hagi d'ensenyar de la mateixa manera que la cirurgia, per posar dos exemples extrems.

3. La tercera raó és que el procés de Bolonya potencia l'autonomia universitària. Suposa passar de sistemes molt regulats centralment –com encara és l'espanyol- a sistemes en què cada universitat és la responsable de decidir (títols, plans d'estudis, metodologies,...), entenent que després la seva qualitat serà avaluada per agències independents i que haurà de retre comptes a la societat. Ja tenim una prova d'aquest canvi. Per primera vegada a la història de la universitat catalana hem pogut confegir lliurement, sense cotilles, la nostra oferta de títols de grau i els seus plans d'estudis. Ni tan sols hi ha un catàleg de títols oficials. Cada universitat crea els que creu que són necessaris i demana la seva avaluació. No és un tema menor. Especialment per a les universitats innovadores, com la UAB, que durant anys hem lluitat per crear nous estudis. Recordeu els esforços esmerçats per tal que s'acceptessin com oficials carreres com “Ciències Ambientals” o “Biotecnologia”. Ara podem crear els títols de grau, màster i doctorat que vulguem.

Per primer cop, tampoc tenim directrius de plans d'estudis. Fins ara el ministeri responsable de l'ensenyament superior a Espanya aprovava unes directrius per a cada títol “oficial”, que eren d'obligat compliment. Ara no. Els plans d'estudis dels nous graus s'han fet sense cap restricció. Seran millors o pitjors, però els hem fet nosaltres, a cada facultat, a cada escola. Sincerament crec que aquest sistema, que potencia una universitat autònoma i responsable, és millor que el sistema universitari

centralitzat en el ministeri. I com a universitari català també em sento més còmode dins d'un sistema universitari europeu que dins d'un sistema universitari espanyol, que és el que ara tenim.

Vol això dir que no hi ha cap problema i que les preocupacions de molts professors, PAS i estudiants són infundades? No, certament no és així. Hi ha temes que demanen atenció, actuacions urgents i potser rectificacions. Em concentraré en els dos que crec més importants.

Sense un sistema adequat de beques i ajuts a l'estudi (a les matrícules, a l'habitatge, als viatges, a l'estudi de llengües...) resultarà difícil avançar en els objectius de la declaració de Bolonya. I fins i tot podria resultar injust socialment i regressiu. Fa uns anys ja vaig publicar un article (B-Ks, EL PAIS 30-01-06,) on demanava amb urgència un fort impuls a la política de beques, impuls que, a hores d'ara, encara no s'ha produït.

Però no errem el tret, això no és culpa de la declaració de Bolonya. Suècia o Holanda, que tenen un excel·lent sistema de beques, salaris i ajuts a l'estudi, s'han incorporat a l'EEES amb normalitat i en resultaran beneficiades. El nostre problema no l'ha creat Bolonya, senzillament, l'ha posat en evidència. Tampoc s'arreglarà sortint de l'EEES, sinó posant en marxa la política de beques que correspon a un país com el nostre.

Ara, també és cert que les universitats tenim alguns marges de maniobra per a fer compatible els estudis amb la feina. La creació d'itineraris de dedicació parcial, els horaris diversificats i de tarda, la repetició d'assignatures de manera intensiva i els ensenyaments bimodals (presencials i a distància) són algunes de les solucions. Algunes

d'aquestes iniciatives ja s'han posat en marxa al nostre campus, però és evident que hem d'avançar molt més els propers anys.

Tots els estudis indiquen que el model de sistema universitari que es deriva de la declaració de Bolonya és un sistema de més qualitat, però més car. Cal amb urgència desenvolupar un pla de millora del finançament de les universitats, que permeti anar avançant amb la integració a l'EEES de forma raonable. Sense confiar en miracles o en que l'esforç i el voluntarisme de tothom suplirà la manca de recursos.

Com heu vist, no he parlat de privatització, de control dels plans d'estudis per les empreses ni de pujades de preus dels cursos. Res d'això té res a veure amb la declaració de Bolonya. Res d'això està passant ni hi ha indicis que pugui passar. Malgrat tot, si algú encara en dubte, estic disposat a proporcionar-li totes les dades i evidències disponibles per tal de dissipar qualsevol neguit.

En el moment en què ens trobem, potser el més convenient sigui, d'una banda, avançar en la correcció dels obstacles i dificultats objectives que tenim. Escoltant les preocupacions i proposant solucions conjuntament. Algunes són competència de l'Estat (beques), altres de la Generalitat (finançament) i d'altres de les universitats (plans d'estudi, metodologies docents, horaris,...). D'altra banda, penso que és raonable fer un desplegament progressiu, sense les presses i empentes dels darrers anys i amb més consens. Fins que alguns temes no estiguin clars, potser haurem d'avançar més lentament. Un clima de diàleg i d'entesa penso que seria molt favorable per fer seguir progressant sense entrebancs ni desconfiances.

Sabeu que ben aviat hi haurà un nou rector o rectora a la UAB i que jo, després de set anys, tornaré a la meva Facultat. No seré jo, per tant, el responsable de seguir amb el desplegament del pla de Bolonya. Però tinc el convenciment que aquest és un procés de gran importància per a la universitat pública catalana i que no ens hauríem d'equivocar. Quina és l'alternativa a l'EEES? Un petit Espai Espanyol d'Ensenyament Superior, que preservi els nostres "trets tradicionals"? La incorporació a un altre sistema? A quin? No resultaria més lògic en lloc de dir "no" a Bolonya demanar les condicions per tal que la nostra incorporació es faci amb totes les garanties i aprofitar l'oportunitat de millorar notablement la universitat pública catalana?

En la meva opinió ens cal diàleg i un acord a diferents nivells per avançar en la generació de consens i en l'obtenció de recursos necessaris per tal d'integrar-nos a l'EEES com la societat catalana es mereix, amb totes les garanties. M'agradaria que fóssim capaços de fer-ho i sempre em trobareu disposat a treballar per aconseguir-ho.

Disculpes per l'extensió d'aquesta carta, que no he sabut resumir més. Espero, si més no, que us hagi ajudar a entendre o clarificar alguns aspectes d'aquest procés. Com sempre estic a la vostra disposició per a qualsevol aclariment. Ben cordialment,

Lluís Ferrer

Rector